

A tankönyvek ilyen jellegű bővítésének igénye az általam megkérdezett minden nemzetiségi gimnáziumban felmerült.

(Sőt a magyar tankönyvek is kiegészülhetnének nemzetiségekről szóló fejezettel, nagyon fontosnak tartom egy olyan országban, ahol igen sokszínű a nemzeti kisebbségek jelenléte.)

Az országnak politikai, gazdasági és kulturális szempontból is egyre nagyobb szüksége van a szomszédos országok nyelvét beszélő emberekre, nemzeti értékek is tekintetjük a nemzetiségek nyelvét. Őrizzük, ápoljuk a nyelvet.

KOVÁCS ANNA

Szlovák oktatás Magyarországon

Mielőtt a magyarországi szlovák iskolák, illetve a szlovák nyelven folyó oktatás néhány jellegzetességét elemezném, előljáróban két olyan gondolatot szeretnék hangsúlyozni, amelyek a magyarországi szlovák nemzetiségi iskolák helyzetét s eddig elért eredményeit is meghatározták. Az egyik az, amit mind az elméleti megközelítések, mind pedig gyakorlati tapasztalatok igazolnak, hogy minden nemzeti kisebbség, nemzetiség kultúrájának fenntartásában, fejlődésében alapvető szerepe volt és van a nemzetiségi iskolának. Ennek fontossága arányosan nő, sőt meghatározódik a modern társadalmak fejlődésével. A másik, amely az előzőhöz kapcsolódik, hogy az oktatási rendszer, noha meghatározó szerepet játszik a nemzetiségi kultúra fenntartásában, nem lehet annak egyetlen, kizárólagos intézményrendszere. A nemzetiségi iskola is csak más – iskolán kívüli – a nemzetiségi kultúrát közvetítő intézményi rendszerrel együtt tudja betölteni a neki szánt szerepet. Mindez a hazai szlovák iskolahálózatra is vonatkozik.

A mai magyarországi szlovák iskolai oktatás létét egy fontos – 1949-ben bekövetkezett – változáshoz kell kötni. Ekkor született az az elképzelés, mely szerint hozzá kellett volna kezdeni egy teljes szlovák iskolarendszer kiépítéséhez, amely az óvodától a középfokú iskolán át a főiskolai (tanárképző) tanszékekig egyre magasabb iskolafokokból tevődik össze. A fokozatosan kiépülő magyarországi szlovák oktatási rendszeren belül tehát olyan egységes intézményi hálózat jöhetett volna létre, amelynek addig a magyarországi szlovák művelődés területén hagyományai nem voltak, s 1918-ig az egész szlovák nemzet sem rendelkezett ilyennel.

Mivel Magyarországon 1945 előtt egységes szlovák nyelvű oktatás nem folyt, szervezett, egymásra épülő iskolahálózat nem alakult ki, nem történt gondoskodás szlovák pedagógusok képzéséről sem. Igaz, hogy egy 1938-as statisztikai kiadvány arról tájékoztat, hogy Magyarországon 55 ún. magyar-szlovák iskolában oktatták a szlovák nyelvet, de ezeknek az iskoláknak a zöme egyházi iskola volt, ahol anyanyelven legtöbbször csak a hittant oktatták. 1945 előtt a szlovákok lakta települések többségében csak magyarul oktató iskolák voltak. Több településen – főként Nógrád és Pest megyében – az iskola falain belül a gyerekeknek tilos volt anyanyelvükön beszélni. Ehhez társult sokszor még az is, hogy a katolikus szlovák falvak egy részében – de előfordult ez az evangélikus egyház esetében is – az egyház is teljesen elmagyarosodott.

A kialakult állapot lassan egy-egy szlovák közösség számára is természetessé vált, hiszen településeiken sokszor már a századfordulótól az egyes generációk nem ismertek olyan intézményeket, amelyek számukra kultúrájukat, nyelvüket anyanyelvükön közvetítették volna. Emiatt főként a harmincas és a negyvenes évek első felében felnőtté vált

nemzedékben megrendült a saját nyelv- és kultúra társadalmi értéke iránti bizalom, noha ezt a folyamatot az érintettek gyakran csak ösztönösen élték meg.

Minderre azért volt szükség kitérni, mert amikor 1945-ben, majd 1948-49-ben az állami tanügyi szervek létre akarták hozni a szlovák – anyanyelven oktató – iskolákat, számolni kellett a szlovák lakosság között élő „negatív” hagyományokkal, a már évtizedek során kialakult megszokottsággal, de az 1947-es magyar-szlovák lakosságcsere okozta traumákkal, tudati, magatartásbeli törésekkel is. Ez a társadalmi-művelődési háttér végül is módosította az 1948-ban a szlovák iskolák alapítására vonatkozó eredeti elképzeléseket és terveket.

Amikor 1949-ben a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium az 1948-ban alakult Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetségével együtt minél rövidebb idő alatt minden szlovák faluban létre kívánta hozni a szlovák iskolát, ezt a folyamatot két tendencia jellemezte:

– A tervet csak ott lehetett megvalósítani, ahol ez a szlovák közösségek igényeivel, akaratával találkozott s ott, ahol a szlovák nyelvű oktatásnak volt valamilyen hagyománya. Ez elsősorban a délföldi szlovákságra volt jellemző.

– Viszont nyelvileg még teljesen zárt szlovák falvakban – ilyenek voltak pl. a pilisi vagy a nógrádi szlovák települések – nem sikerült szlovák iskolát alapítani. Nem fedték még fel mélyebben, hogy mennyire magának a közösségnek vagy mennyire a falvak akkori vezetőinek a szembenállásán, elutasító magatartásán múlt, hogy a reálisnak tűnő cél végülis nem valósult meg. Tény az is, hogy a fentebb vázolt okok, a hagyomány hiánya, a szlovák nyelvű iskola fogalmának, az anyanyelvű tanítás értékének a nem-ismerete is akadályozta az új kezdeményezések befogadását.

Részben ezeknek a kudarcoknak is szerepük volt abban, hogy Budapesten és később Sátoraljaújhelyen (Nové Mesto pod Siatrom) is olyan típusú *iskolát és kollégiumot hozzanak létre, amely a környező szlovák települések gyermekeit is befogadja. Békéscsabán (Békésska Caba) és Szarvason (Sarvas) is ilyen típusú szlovák iskola nyílt, amelyet a „népi kollégiumnak” nevezett internátussal együtt a két település kiterjedt, nagyrészt szlováklakta tanyavilág gyermekei számára alapítottak.*

A kollégiummal működő iskolák hazai szlovák oktatási hálózatunk – de általában is a nemzetiségi iskola – egyik *speciális típusát képviselik*. A szétszórta, apró településeken élő nemzetiség számára a 35 évvel ezelőtt létrehozott intézmények formai kereteinek megválasztása akkor helyesnek bizonyult, s ezek az intézmények szlovák nemzetiségi oktatásunknak ma is viszonylag stabil kereteit jelentik.

Ezektől eltérő módon néhány kollégium nélküli iskola is szerveződött, amely csak egy-egy település diákjait fogadta. Az ilyen iskolák többször kerülnek a tanulók csökkenő létszáma miatt válságos helyzetbe. E folyamat keretei közt szűnt meg például a nagybányai (Velky Bánhedes) szlovák iskola. A tótkomlói (Slovensky Komlós) szlovák iskolának pedig, amelynek 1949-ben – tehát a lakosságcsere után – még több mint 300 tanulója volt, tíz évvel később, 1959-ben már csak 90. S ha napjainkban az iskola tanulólétszáma 120 körül is van, ez a tény akkor is azt mutatja, hogy a kb. 7000 lakosú, kb. 50%-ban szlovák lakosságú településen, a szlovák családok gyermekeinek többsége magyar iskolába jár. (Meg kell azonban jegyezni azt is, hogy a két említett iskola gondjai, az intézménynek a falu társadalmi-kulturális -nemzetiségi életében betöltött – az elvártnál kisebb – szerepe jóval összetettebb okokra vezethető vissza, mint a kollégium hiánya.)

1949-ben a szlovák tanítási nyelvű iskolák megszervezésével párhuzamosan, rövid idő alatt, 40 szlovák település magyar iskolájában bevezették a szlovák nyelv fakultatív tanítását. Ez lett az ún. szlovák nyelvoktató iskola típusa, amely napjainkban a szlovák nemzetiségi oktatási intézményekhez sorolható iskolák 90-95%-át teszi ki.

Az iskoláknál ugyan jóval szűkebb keretek és lehetőségek között, s jóval kevesebb szlovák településen, de az óvodákban is 1954-58 között megkezdődött – bár sok nehézséggel és ellentmondással – a szlovák nyelv használata. Ezt a fázislemaradást, amelyet a szlovák anyanyelven (is) működő óvodák kései létrehozása jelentett, a szlovák iskolai oktatás először a hatvanas évek második felében kezdte érzékelni. Akkor, amikor a szlovák településeken a szlovák nyelv közösségi használata mellett mind a közösségben,

mind pedig a családban is egyre inkább a magyar nyelv kezdett a domináns, kommunikatív társalgási nyelvvé válni.

A szlovák iskolarendszer kialakításának történetében rendkívül fontos lépés volt, hogy *1949-ben a középfokú (tanítóképző, gimnázium) anyanyelvi képzés megszervezése után a Budapesti Pedagógiai Főiskolán szlovák tanszék alakult, Sziklay László irodalomtörténész vezetésével, ahol általános iskolák számára szlovák-szakos tanárokat képeztek. Speciális és nehéz feladat várt erre az intézményre, amelynek úgy kellett a főképp szlovák paraszti családokból származó fiatalokból a szlovák közösség számára értelmiséget, szellemi munkásokat felnevelnie, hogy ennek egyáltalán nem volt hagyománya. E tanszék tehát, mint egyetlen ilyen intézmény, úttörő munkát végzett nemcsak abban, hogy *szlovák pedagógusokat képzett, hanem abban is, hogy szlovák értelmiséget nevelt és adott a hazai szlovákságnak, akik saját anyanyelvük és kultúrájuk közvetítőivé váltak.**

1948 és 1958 között a következő szlovák nemzetiségű, vagy nemzetiségi jellegű oktatási intézmények jöttek létre: (Nemzetiségi jellegű intézmény fogalmába a nyelvoktató, vagy azokat a közép- és felsőfokú intézményeket sorolom, amelyek valamilyen formában a szlovák nyelv és kultúra befogadói és közvetítői lettek.) 19 óvoda, ahol szlovákul is foglalkoztak a gyermekekkel, 6 szlovák tanítási nyelvű iskola, ahol a magyar nyelvet és irodalmat kivéve, minden tantárgyat szlovákul oktattak. Ilyen iskola működött Békéscsabán, Budapesten, Nagybánhegyesen, Sátoraljaújhelyen, Szarvason és Tótkomlóson. 1958-ban 112 iskolában tanították külön tantárgyként a szlovák nyelvet. *1958-ig a szlovák középfokú képzés a budapesti szlovák tanítóképzőben és a békéscsabai szlovák gimnáziumban folyt.* 1957-ben a budapesti, illetve a gyulai magyar óvónőképzőben helyet kapott a szlovák óvónőképzés is. Az ötvenes évek végén a középfokú tanító- és óvónőképzőket megszüntették, (a budapesti szlovák tanítóképző épületében szlovák gimnázium kapott helyet), s szerepüket új felsőfokú intézmények vették át. *A szlovák tanítóképzés először a budapesti felsőfokú tanítóképzőben folyt, majd később Esztergomba került, az óvónőké pedig Szarvasra.* A két intézményben mindmáig komoly szakmai gondot okoz, hogy nem önálló szlovák tanszékek foglalkoznak a tanítók és óvónők komplex szlovák nyelvi, pedagógiai és művelődési képzésével. 1974 óta a budapesti Bem József Óvónői Szakközépiskolában is vannak „szlovák” osztályok.

Jogosan vetődik fel a kérdés, hogy az *1949-ben* létesült szlovákul oktató iskolákban *vajon kik és milyen tankönyvekből tanítottak*, hiszen ekkor csak néhány, nyelvileg legtöbbször nem is képzett, többnyire addig egyházi iskolában tanító pedagógusra lehetett számítani. (A szakképzett szlovák pedagógusok hiánya alapvetően akadályozta a szlovák nyelvű oktatás megindítását.) A gondot részben úgy oldották meg, hogy a budapesti főiskola szlovák tanszékén tanfolyamon képezték ki az első szlovák tanítókat. *De hogy 1949-ben a szlovák középfokú oktatás mégis megfelelő színvonalon indulhatott meg, abban igen jelentős szerepe volt a Csehszlovákiából kitelepített, vagy áttelepült, a szlovák irodalmi nyelvet jól ismerő magyar pedagógusoknak*, s később azoknak a magyar-csehszlovák kulturális egyezmény alapján Magyarországra jött szlovákiai vendégtanároknak is, akik részt vállaltak a szlovák tanulók gimnáziumi oktatásában. (Ez az 1958-1964 évek-re vonatkozott.)

Az 1951-ben megkötött csehszlovák-magyar kulturális egyezmény tette lehetővé azt is, hogy néhány hazai fiatal a pozsonyi egyetemen tanuljon tovább, ahonnan az első végzetek 1955-1956-ban tértek haza. E lehetőség azonban később megszűnt, mivel csak *a hetvenes évek elejétől vált rendszeressé és folyamatossá a hazai szlovák gimnáziumokban végzetek számára* ez a kívánatos képzési forma, amely biztosítja a fiatalok számára, hogy négy-öt éven keresztül megszakítás nélkül a modern szlovák kultúra és nyelv közegében éljenek, azzal mélyebb érzelmi kapcsolatot létesítsenek, s hazatérve saját nemzetiségük körében is a hozottnak, az újnak is természetes hordozóivá és átadóivá váljanak. (1992-ben összesen 13 ösztöndíjas tanult Szlovákiában, 7+5 szlovák magyar ösztöndíj megoszlásban. 1993-ban 10 szlovákiai és 10 hazai ösztöndíjas hely biztosított a szlovákiai főiskolákon a hazai szlovák fiatalok számára.)

A tanárképzésnél talán még bonyolultabb és nehezebb feladatot jelentett a hazai szlovák iskolák *tankönyvekkel* való ellátása. Az első tankönyveket 1949 és 1951 között a

Vallás és Köznevelési Minisztérium nemzetiségi osztályán írták és szerkesztették. A gimnáziumok számára a természettudományi tantárgyaknál szlovákiai tankönyveket használtak kb. az 1950-es évek végéig. 1955-től a szlovák tankönyveket mind az általános iskolák, mind a középiskolák számára a Tankönyvkiadó Vállalaton belül alakult Nemzetiségi Szerkesztőségen gondozták.

A *budapesti főiskola* szlovák tanszékén – amelyet 1955-ben Szegedre helyeztek át – diplomát szerzett fiatalok folyamatosan kerültek be a szlovák oktatás vérkeringésébe. 1958-ban például 280 pedagógus oktatta a szlovák nyelvet, vagy tanított szlovák nyelven, s belőlük 168-an szlovák szakos tanítói vagy tanári diplomájukat – nem egészen tíz év alatt – a két hazai szlovák intézményben, a tanítóképzőben és a főiskolai szlovák tanszéken szerezték. Kisebbségük az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szláv Tanszékén szlovák-szakos középiskolai tanári diplomát kapott, s közülük kerültek ki azok a hazai szlovák pedagógusok, akik – *meglehetősen fiatalon* – *átvették a hazai szlovák iskolák vezetését.*

A létrehozott szlovák iskolarendszer szerkezeti és tartalmi kérdéseivel – a változtatás igényével – az oktatási Minisztérium 1955-ben, majd a nemzetiségekről szóló 1956-os a nyilvánosság előtt akkor alig ismert párthatározat is foglalkozott. Mindkét dokumentum azt vetette fel, hogy a szlovák nyelvoktató iskolák egy részét anyanyelvi iskolákká kellene átalakítani. A konkrét tervet 1958-ban a szlovák szövetség, illetve a szövetség mellett megalakult Szlovák Pedagógus Tanács dolgozta ki. Eszerint 14 településen szlovák tannyelvű iskolát hoztak volna létre: Örménykúton (Irmincok, Békés m.), Dunaegyházán (Bács-Kiskun m.), Keszthelyen (Kestűc), Pilisszentléleken (Hut, Komárom m.), Pilisszentkereszten (Mlynky), Pilisszántón (Santov), Nagytarcsán (Velka Tarca), Csomádon (Comád), Csőváron (Cuvár, Pest m.), Sámsonházán (Sámsonház), Lucfalván (Lucen), Óságházán (Agára), Vanyarcon (Venarec), Bánkon (Banka, Nógrád m.); egy szlovák tagozatos szakiskolát, s meg kellett volna teremteni annak lehetőségét, hogy a magyar gimnáziumokban is bevezessék a szlovák nyelvoktatást.

Az újabb szlovák nyelvű iskolák alapítására vonatkozó javaslat akkor még reális alapokon nyugodott, mert nyelvileg viszonylag zárt településeken kívánta megteremteni az anyanyelvű iskolákat. Az akkori nyelv helyzetet, illetve az anyanyelv és a gyermekek kapcsolatát egy 6-7 évvel későbbi, *1964-ből származó példával* szeretném szemléltetni, amelyet a szlovák szövetség akkor megtartott kongresszusának jegyzőkönyve őrzött meg: A hatvanas évek első felében néhány nógrádi szlovák faluban, amikor a 3 éves gyermekek óvodába kerültek, még nem tudtak magyarul, csak szlovákul, s tulajdonképpen hasonló volt a helyzet a pilisi falvakban is. Hasonló állapotot jelez egy másik, szintén Nógrád megyéből való példa: a hatvanas évek elején megszervezett dolgozók iskoláiba a felnőtt szlovák lakosság arra való hivatkozással, hogy nem tud jól magyarul, kisebb számban jelentkezett, mint a magyar lakosság.

Az 1958-ban elkészített iskolafejlesztési terv azért is figyelemre méltó, mert a javaslatról a szlovák szövetség lapjában, a Ludovikák lapjában először bontakozott ki vita arról, hogy maga a szlovák lakosság hogyan viszonyul a szlovák nemzetiségi iskolához. A vitából kitűnt, hogy gyakran nem ismeri értéküket, nem látja társadalmi hasznosságukat. Ebben a vitában elsősorban a modern társadalom igényei – a közvetlen hasznosság számonkérése – kerültek előtérbe és kevésbé kapott hangot az, hogy ezek az *iskolák* a modern tudomány közvetítésén kívül a *hagyományőrzés, a nemzetiségi tudatra való nevelés intézményei, a nemzetiségi kultúra hordozói is kell, hogy legyenek.* Ma már ezek a követelmények – az 1972-ben jóváhagyott tantervben – a nemzetiségi iskola alapvető nevelési céljai között kapnak helyet.

Az 1958-as elképzelések végül is mégsem valósultak meg. 1961-ben ugyanis a magyarországi szlovák tannyelvű iskolákat kétnyelvű, szlovák-magyar iskolákká alakították át, ahol a humán tantárgyakat szlovákul, a természettudományi tárgyakat magyar nyelven tanítják olyképpen, hogy a szakkifejezéseket a tanulók ezeken az órákon szlovákul is megtanulják. A kétnyelvű oktatás bevezetését rövid ideig tartó előkészület és egy oktatási-pedagógiai kísérlet előzte meg, amelyre az 1959-60-as tanévben a tótkomlói szlovák iskolát jelölték ki.

A szlovák pedagógusok, de általában a hazai nemzetiségi értelmiség, valamint a nemzetiségi iskolák ügyével foglalkozó magyar pedagógusok is, e kétnyelvű oktatás kérdésében két, egymással ellentétes felfogást képviselő táborra oszlottak s e nézetek, értékelési szempontok – némi változáson keresztül – napjainkban is megmaradtak. Azok, akik bizonyos szimpátiával fogadták ezt az iskolatípust, történetileg is megpróbálták és megpróbálják igazolni jogosultságát. E nézetek szerint már 1949-ben is kizárólag ezt a típust kellett volna – különösen a szlovákság körében – megteremteni, hiszen mind a szlovák nemzetiségnek, mind a társadalmi elvárásoknak csupán ez az iskolatípus felelt volna meg.

A másik tábor ennek az iskolatípusnak *állandó bírálója*. Elsősorban nem nemzetiségi, hanem nyelvi-pedagógiai-pszichológiai aspektusból nem ért egyet a kétnyelvű oktatással. A nemzetközi oktatási gyakorlatban ugyanis az oktatásnak ez a formája elsősorban elit, válogatott tanulókra épít, de a még sokszor ma is hátrányos falusi kulturális környezetből kikerülő szlovák nemzetiségi tanulók számára (a hatvanas évek elejéről van szó!) nagy megterhelést jelentett.

A szlovák települések eltérő anyanyelvi és kulturális helyzetét mutatja, hogy az egyes településeken eltérő módon indokolták a szlovák tanítási nyelvű iskola kétnyelvűvé történő átalakítását. Tótkomlóson így érveltek: a gyerekek jobban tudnak szlovákul, mint magyarul. A társadalom gyors fejlődése, a továbbtanulás igénye megköveteli tehát, hogy az iskola kétnyelvűvé váljék. A többi iskolában a kétnyelvűségtől viszont az irodalmi szlovák nyelv jobb elsajátítását várták, mivel az iskoláskorú gyermekek jobban tudnak magyarul, s a szlovák közösség nyelvjárását már csak gyengén ismerik.

E kétnyelvű iskolatípus az utóbbi években lassú változáson megy keresztül. A Művelődési és Közoktatási Minisztérium kezdeményezésére 1983-ban a bolyi (Baranya m.) általános iskolában a német mellett néhány tantárgyban bevezették a kétnyelvű oktatást. 1985-től más nemzetiségi területen is az anyanyelv tantárgyon kívül a környezetismeret, ének, történelem illetve földrajz oktatása anyanyelven és magyarul együtt történik. *Újabb reformok alapján* a tanügyi szervek – közelítve az 1958-as elképzelésekhez – *az anyanyelvi oktatáshoz kívánnak fokozatosan visszatérni*. A különbség az, hogy ez a terv részben a nyelvoktató iskolákra is kiterjedt.

A magyarországi szlovák iskolaügy rövid áttekintése után felvetődhet az a kérdés, mi a szerepe, társadalmi elhivatottsága annak a szlovák nemzetiségű iskolarendszernek, amely 1948-49-ben először jött létre Magyarországon.

Történeti, nemzetiség-történeti és művelődéstörténeti jelentőségén túl, ezek az iskolák, mint az összmagyarországi iskolarendszer szerves részei, mind a mai napig – s ezen belül egy sor speciális vonás hordozói is – nemzeti feladataik mellett magyar iskolákhoz hasonlóan osztályszerepüket is betöltik. A szlovák középfokú intézményekben érettségizettek az ország több egyetemére és főiskolájára eljutottak például az orvosi egyetemekre, de a műszakiakra is, s legújabban a közgazdasági egyetemekre és főiskolákra is, főként külkereskedelmi szakokra. A többség azonban a hazai szlovák-szakos tanítókat és tanárokat képző főiskolákon végez (Budapest, Esztergom, (Ostrihom) Szarvas, Szeged, (Segedín) s 1970 óta évenként 4-7 hallgató különböző szakokon a pozsonyi (Bratislava), az eperjesi (Presov) illetve a zólyomi (Zvolen) erdőmérnöki egyetemen tanul, a Művelődési Minisztérium, illetve a Szlovák Iskolaügyi Minisztérium ösztöndíjasaként.

Ezekben a – nem kevés küzdelemmel kialakított – szlovák oktatási intézményekben nőtt fel az a mai értelmiség, amely a szlovák kultúra megőrzője és közvetítője lett. Van olyan rétege is, amely saját anyanyelvén alkotó értelmiséggé vált: létrehozta a magyarországi szlovák szépirodalmat: anyanyelvén, elsősorban a folklór, a történelem és a nyelvészet terén tudományos tevékenységet is folytat.

Azt is meg kell azonban mondani, hogy a szlovák nemzetiségi iskolákban végzetek nem elhanyagolható rétege – akár munkás lett belőle, akár értelmiségi pályára került, – nem vált a hazai szlovák kultúra őrzőjévé és átadójává. Legtöbbször azért, mert eredeti közösségéből – mint gyári munkás, mint orvos, mint műszaki értelmiségi – kiszakadt. A jelenséggel akkor is találkozhatunk, amikor a szlovák iskolát végzett munkás vagy értelmiségi a szlovák közösségen belül maradván nem vesz részt a hazai szlovák kultúra fenn-

tartásában és éltetésében. Mert – úgymond – szakmáját, hivatását nem tudja összhangba hozni, összeegyeztetni annak a szerepnek a vállalásával, amellyel szlovák közössége képviselője is lenne, vagy lehetne. Ehhez a réteghez tartozik számos szlovák származású orvos, vagy katonatiszt, s nem ritka ez a típus a közép- és fiatal generációhoz tartozó mezőgazdasági dolgozók között sem.

Az itt bemutatott fejlődési folyamat – ellentmondásai ellenére is – talán azt sugallja, hogy rendben van minden a hazai szlovák iskolaügyben. Azonban az a tény, hogy 1949-ben a hazai szlovák iskolai hálózatot kiépíteni kívánó terv csak részben valósult meg, s az egymást követő iskolareformok a nemzetiségi oktatási intézményeknek nem hagytak időt ahhoz, hogy megerősödjenek, egyre inkább sebezhetővé váltak ezek az iskolák, váltságos állapotba kerültek.

Voltaképpen már ezt a folyamatot kívánta megállítani az 1985-ös kétnyelvű, illetve anyanyelvű iskolai reform is. Azonban az 1989 után bekövetkezett változások ismét új kihívást jelentenek a szlovák oktatásügy számára is: az új iskolatörvény-tervezet, a nemzeti alaptanterv, amely sokunk számára érthetetlen módon a nemzetiségi oktatással nem is foglalkozik, valamint a még mindig jóvá nem hagyott nemzetiségi törvény.

Mindezek a változások sürgetővé teszik azt, hogy a realitások, s főként az előrehaladott nyelvi asszimiláció figyelembevételével, kiépítsük a teljesebb körű hazai szlovák oktatási intézményrendszert. Mégpedig olyat, amely az eddigieknél jóval nagyobb függetlenséggel és önállósággal rendelkezne. Reméljük, hogy a sokszínűvé váló magyar iskolarendszer megkönnyíti a szlovák nemzetiségi iskola sajátos profiljának, útjának keresését s végül megtalálását.

GYIVICSÁN ANNA

Tudományos kutatóintézete van a hazai szlovákságnak

Az intézet legfontosabb „anyakönyvi” adatai a következők:

Neve: Szlovák Kutatóintézet

Működtetője: Magyarországi Szlovákok Szövetsége

Alapítás időpontja: 1990. augusztus 1.

Célja az alapító okirat tanúsága szerint „... a magyarországi szlovák nemzetiség nyelvének, kultúrájának és hagyományainak megőrzése érdekében múltját és jelenlegi helyzetét érintő társadalmi folyamatok tudományos igényű elemzése.” Hétköznapi nyelven szólva célja nem más, mint minden magyarországi szlovák szervezet, intézmény célja, hogy őrizze és tovább fejlessze hagyományainkat, szlovák nyelvünket és kultúránkat. Különbség csupán a módszerekben van. A Szlovák Kutatóintézet tudományos tevékenységével kíván gondoskodni őseink azon értékes tradícióinak megőrzéséről, melyek több mint két és fél évszázada élnek a többségi magyar nyelvű környezetben.

A békéscsabai származású és ott élő szlovák értelmiség egy része nagyon helyesen, különböző, főleg történelmi okok miatt, elég későn, de mégiscsak ráébredt arra, hogy a meglévő nemzetiségi intézmények mellett nemzetiségi tudatát erősítő, önbecsülését növelő, a kisebbségek asszimilációját lassító és gátló további intézményekre is szüksége van annak érdekében, hogy ne csökkenjen tovább a szlovák nemzetiség körében a szlovák nyelv és kultúra presztízse. Ezért és éppen Békéscsabán alakult meg a Szlovák Kutatóintézet.

Az intézet feladatának tartja elsősorban a magyarországi szlovákok történelmének, néprajzájának és nyelvének kutatását. Amellett segítséget kíván nyújtani a szlovák nem-